

*Pedagogika a etnologia
i antropologia kulturowa*
Wspólne obszary badań

Pedagogika a etnologia i antropologia kulturowa

Wspólne obszary badań

Praca zbiorowa

Redakcja
Zygmunt Kłodnicki, Andrzej Murzyn
Anna Drożdż, Grzegorz Błahut

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Cieszyn - Katowice 2011

Recenzent
Bogusław Śliwerski

Redakcja techniczna
Leszek Wierzbicki

Projekt okładki
Anna Drożdż, Bogusław Dziadzia

Publikacja sfinansowana
przez Uniwersytet Śląski w Katowicach

Copyright by Uniwersytet Śląski w Katowicach

ISBN
978-83-60431-70-2

Wydawca
Offsetdruk i media sp. z o.o.
43-400 Cieszyn, ul. Frysztacka 48

Druk i oprawa
Offsetdruk i media sp. z o.o.
43-400 Cieszyn, ul. Frysztacka 48

Spis treści

<i>Przedmowa</i>	9
<i>Introduction</i>	10
I. Dystans społeczny i kulturowy jako problem antropologiczny i pedagogiczny	
1. Alina Szczurek-Boruta <i>Spotkanie i konflikt kultur – pedagogika międzykulturowa – w kręgu potrzeb, oczekiwani i stereotypów</i>	11
2. George Toepfer <i>Looking at Australian Aboriginal Pedagogies.....</i>	27
3. George Toepfer <i>Wrong curricula or inappropriate pedagogies for Aboriginal students</i>	48
4. Marian Grzegorz Gerlich <i>Edukacja w tradycji i dyskursie potocznym Cyganów Górkich (Bergitka Roma). Wybrane aspekty problemu</i>	67
5. Jolanta Suchodolska <i>Potencjał pogranicza polsko-czeskiego a poczucie tożsamości jego młodych mieszkańców – próba poszukiwania związków - pedagogiczne implikacje.....</i>	82
6. Jacek Szczyrbowski <i>Tożsamość młodzieży w sytuacji pogranicza – przykład Raciborszczyzny.....</i>	101
7. Maria Topoła <i>Niepełnosprawność jako problem interdyscyplinarny. Antropologiczne badania nad postawami wobec niepełnosprawnych intelektualnie</i>	116
8. Paulina Malczewska <i>Izolacja społeczna osób z uszkodzonym słuchem jako wspólny obszar badań pedagogiki i antropologii.....</i>	124

II . Edukacja jako proces kulturowy

1. Grzegorz Odoj <i>Edukacja regionalna w perspektywie antropologii kulturowej</i>	135
2. Anna Weronika-Brzezińska <i>Edukacja regionalna jako wyzwanie pedagogiczne dla etnologa</i>	146
3. Kinga Czerwińska <i>Zagadnienie sztuki ludowej wobec potrzeb edukacji regionalnej</i>	157
4. Urszula Szymak, Julita Charytoniuk <i>Spotkania edukacyjne w Białostockim Muzeum Wsi</i>	165
5 Jan Liniany <i>Wychowanie do konsumpcji. Kilka uwag na temat podróży i turystyki</i>	170
6. Grzegorz Błahut <i>Telewizja a problem edukacji i enkulturacji</i>	187
7. Łukasz Łuczaj <i>Tradycyjna wiedza o roślinach w aspekcie edukacyjnym.....</i>	195

Przedmowa

Badacz tradycyjnej kultury – etnograf/etnolog zainteresowany jest jej przeszłością, podejmuje się próby jej opisu i wyjaśnienia. Z kolei antropolog kulturowy zafascynowany jest teraźniejszością, chwilami wchodzi nawet na pole pedagoga. Pedagog idzie dużo dalej – proponuje i realizuje określone formy działania mające na celu doskonalenie metod pedagogicznych, czemu towarzyszy refleksja jak uczyć ludzi życia w migotliwie zmieniającym się świecie. Nie jest to możliwe bez dogłębniego poznania kultury społeczności, w której realizuje on swoje zadania.

W ostatnich dziesięcioleciach zmiany kulturowe są coraz szybsze i przebiegają w różnych kierunkach, więc pedagog szuka w antropologii wyjaśnienia i inspiracji, aby swoje zamierzenia dopasować do płynnych układów kulturowych i wpływać na nie. Wśród wartości, którym nie chce się on sprzeniewierzyć, znajduje się otwartość na „innych”. W skomplikowanych procesach adaptacji i integracji pedagog znajduje dla siebie ważne miejsce, rzecz w tym, żeby nie zachować się jak słoń w składzie porcelany.

Książka pt. *Pedagogika a etnologia i antropologia kulturowa. Wspólne obszary badań* powstała z inspiracji Zenona Gajdzicy – prodziekana Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Inicjatywę podchwycili niektórzy pracownicy Wydziału i kilku badaczy spoza Cieszyna, w tym nawet kolega z Australii. Jedni autorzy zajęli się problematyką dystansu społecznego i kulturowego; przeważają wśród nich pedagogzy. Z kolei etnolodzy/antropologowie kulturowi nadają ton drugiej części pracy poświęconej edukacji jako procesowi kulturowemu.

Prezentowanym tu zbiorem artykułów etnologia/antropologia kulturowa i pedagogika wpisują się w dyskusję o możliwościach i potrzebie współpracy dyscyplin humanistycznych. Czasy, kiedy poszczególne nauki odgradzały się trudnymi do sforsowania murami, na szczęście należą już do przeszłości; owo przenikanie tworzy nowe możliwości badawcze.

Jak zazębiają się problematyka i metody badawcze wspomnianych dyscyplin? - to tylko jedno z ważkich pytań. Interesują nas procesy enkulturacji, którym podlegają społeczności i poszczególne jednostki od narodzenia po kres życia. Odmienne przebiegają one w społecznościach względnie izolowanych, inaczej w otwartych, często wielokulturowych. Ludzie są coraz to bardziej mobilni, a społeczności różnicują się szybciej niż kiedykolwiek, w tej sytuacji postępuje różnicowanie systemów wartości.

Ludzkie drogi niekiedy krzyżują się, kiedy indziej rozchodzą. Czasem zastanawiamy się nad tym dokąd zdążamy, chyba częściej jednak zachowujemy się jak zdesperowane lemingi. Rozpoznanie sytuacji, w której znaleźliśmy się, jest więc potrzebne bardziej niż kiedykolwiek.

Andrzej Murzyn

Zygmunt Kłodnicki

Introduction

The researchers of a traditional culture, (ethnographers/ethnologists) are interested in its past and they try to explain it. The anthropologists, in turn, are fascinated with the present, and they sometimes find themselves in the pedagogues' field of interest. The pedagogues, however, go much further – they just suggest solutions and try to have pedagogical methods improved. What is more, they wonder how to teach human beings to live in a fast-changing world. It is only through in-depth analysis of the culture of their communities that they are able to fulfill that task.

The cultural changes have been very rapid in the last decades. Since those changes have been going in many directions, the pedagogues have been looking for inspiration and explanation in anthropology in order to adjust their goals to the evolutionary culture systems and to influence them. One of the most important values they do respect is the openness to the other. It is in the complex processes of adaptation and integration that the pedagogues do find their area of operation. If they are really open and tactful, they will avoid behaving like a bull in a chine shop.

The author of the idea of the book on the relation of pedagogy to ethnology and cultural anthropology is Zenon Gajdzica who has been a Deputy Dean for Science of the Department of Ethnology and Sciences of Education of Silesian University in Cieszyn. The initiative was seized not only by the members of the university staff of the Department of Ethnology and Sciences of Education but also by some researchers from outside of Silesian University, including a researcher coming from Australia. Some researchers, predominantly pedagogues took up the issue of a socio-cultural distance. However, the second part of the book belongs to the ethnologists and cultural anthropologists who reflect on the education conceived as a cultural process.

The presented corpus of texts on the relation of ethnology/cultural anthropology to pedagogy is sure to contribute to the development of a dialogue among the representatives of human sciences. Fortunately the times in which the sciences used to cut themselves off from each other are over. The cooperation among sciences has opened new research possibilities.

The key question is: How are the issues and research methods of various human sciences interconnected? It is the enculturation processes by which the communities are influenced that interest us. The character of those processes is dependent on the kind of a community – it depends if it concerns the isolated communities or the open ones (predominantly multicultural ones). Since the people become more and more mobile, we are faced not only with the process of social differentiation that is faster than ever but also with the value systems differentiation.

People's paths sometimes intersect and they sometimes diverge. We sometimes wonder where we really go but there is much to be said for the thesis holding that we often behave like the exasperated lemmings. It is the recognition of our situation that we need more than ever before.

Indeks nazwisk

A

Arcimowicz B. 79
Armstrong 117
Arystoteles 190
Ash J. 181, 186
Atran S. 195, 199
Axford B. 46

B

Babiński G. 83, 98
Bachtin M. 14, 21
Balastowa N. 103, 114
Bamblett L. 64
Bar R. 173, 185
Bartlett B. 64
Baudrillard J. 185
Bauman Z. 17, 21, 146
Bayer M. 140, 143
Bebbington A. 198, 199
Bednarek S. 144, 155
Bednarski J. 188, 193
Bell M.A.M. 201
Beresford Q. 45, 53, 62, 64
Berlin B. 199
Berndt R. 44, 45
Białek B. 185
Biernat T. 119, 123
Biernacka M. 163
Błachowski A. 169
Błahut G. 187
Bogaj A. 95, 98
Bokszański Z. 85, 98, 114
Bonner Ch. 37

Borowska-Beszta B. 117, 123, 124, 125, 126, 130
Bourdieu P. 77, 79
Bourke E. 45
Bourke C. 45
Buchowski M. 139, 143
Bukowska-Floreńska I. 14, 21
Bukraba-Rylska J. 156
Burszta W. 12, 22, 79
Brozi K.J. 139-140, 143
Brzezińska A. W. 146, 147, 150, 151, 154, 155
Brzeziński J. 156
Buber M. 16, 21
Budziń T. 162, 164

C

Catherine H. 45
Charyton M. 149, 151
Charytoniuk J. 165
Chmiel A. 189, 193
Chodkowska M. 117
Chrąpek J. 188
Christensen C. 42
Chwieduk A. 151
Clark J. 45
Clausevitz 181
Clifford J. 171, 172, 185
Codol J.P. 85, 98
Cohen E. 180
Condry J. 189, 191, 192, 193
Cooper C.L. 198, 199
Cowley W. 33, 46
Czajkowska B. 188, 193

- Czerniejewska J. 150, 151, 152
 Czerwińska K. 157
 Czyżewski M. 79
- Č**
 Čolovič J. 143, 145
- D**
 Davidson B. 45
 Delors J. 19, 20, 22
 Dinham S. 35, 36
 Dobek-Ostrowska B. 188, 193
 Dodson M. 35
 Doliński A. 173, 185
 Doms J. 103
 Drażyłowska G. 127, 130
 Drozd-Piasecka M. 158, 163
 Drożdż A., 24
 Duricek M. 179, 185
 Duszak A. 68, 79
 Dyczewski L. 169, 188-189, 192, 193
- E**
 Earl L. 64
 Edmonson M.S. 200
 Edwards B. 45
 Elisens W.J. 200
 Erenc J. 121, 122, 123
 Everett J. 38
- F**
 Fink D. 64
 Flusser V. 190
 Foucault M. 68, 182
 Frankowska M. 163
 Frigo T. 46
- G**
 Gajda J. 166, 169
 Gajda S. 79
 Gajdzica Z. 193
 Gall Anonim 103
 Gawlik S. 136, 139, 143, 144
 Gerlich M.A. 73, 79
 Gerlich M.G. 67, 68, 69, 78, 79, 80
 Giddens A. 73, 80
- Gil K. 69
 Gillard J. 32
 Gladysz M. 158, 163
 Gołębiowski G. 175, 185
 Grabowska B. 23, 84, 98
 Grabowski J. 159
 Graham B. 32
 Gray B. 32, 33, 35, 46
 Groome H. 46, 63, 64, 65
 Grzymała-Kozłowska A. 80
- H**
 Hall E. 14, 22
 Hamilton A. 63, 64, 65
 Harries M. 49
 Harris S. 32, 58, 64
 Hattie J.A. C. 31, 32, 33, 46
 Havel V. 17, 22
 Hayes P. 31
 Heidegger M. 190, 191, 193
 Helfer J. 69
 Herbart J.F. 61
 Herceg A. 64
 Herskovitz M.J. 80
 Hollands B. 36
 Howard J. 44, 62
 Hughes H. 50
 Hughes P. 46, 64, 65
 Hulewska A. 151, 154, 155
 Hunn 196
 Huntington S.P. 17, 22
- J**
 Jackowski A., 158, 159, 160, 161, 162
 Jakubowski E., 193
 Jankowski D., 136, 144
 Jarnuszkiewiczowa, 159
 Jarymowicz M., 85, 98
 Jasiewicz Z., 151, 156
 Jasiński Z., 12, 22, 84, 89, 90, 98, 99
 Jennett C., 45
- K**
 Kahn P. H., 199
 Kamiński S., 69, 73, 75

- Kantor R., 83, 84, 98, 99
Kapralski S., 71, 80
Kapuściński R., 185
Kasnitz, 117, 125
Kavanagh J., 59
Kazanowski Z., 117
Kellert S.R., 198, 199
Kickett-Tucker C., 65
Kiełbasiewicz-Drozdowska I. 179, 186
Kimberly, 59
Kirwil L., 192
Klepaki P. 195, 199
Kłodnicki Z., 9, 10, 99, 100, 139, 144
Kłoskowska A., 102, 114, 156
Kobeszko W., 151
Kociszewski A., 143
Konfucjusz, 167
Kopaliński W., 17, 22
Kopczyńska-Jaworska B., 164
Kosiński J., 187
Kosowska-Rataj J., 88, 99
Kossak-Główczewski K., 147, 156
Kossewska J., 126, 130
Kowalski M. A., 160, 163
Kowalski P., 171, 172, 185
Kowalski S., 79
Kownacka M. 198, 199
Kozłowska A., 99
Krakowiak K., 129-130, 131
Kroh A., 163
Krzyżewska J., 169
Kubica G., 80
Kubinowski, 13, 22
Kulesza M., 25
Kurczewska J., 86, 93, 80
Kuźnieców J., 142, 144
Kwaśniewski K., 101, 114
Kwiatkowska A., 99
Kwiatkowska-Talewicz J., 79
Kwiatkowski R., 69
Kwiatkowski S., 80, 98
Kwieciński Z., 26
- L
Lach K., 114
Lampert J., 64
- Lechowski P., 69
Lehman G., 38
Levi-Strauss C., 198, 199
Lewowicki T., 12-13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 84, 87, 90, 91, 98, 99, 100, 140, 144
Linda K., 151, 152, 154
Liniany J., 170
Linton R. 18, 23
Lisowski R., 144
Lomax-Smith J., 28
Lubaś M., 67, 80
Lubecka A., 70, 80
Lubina M., 166, 169
Lury Celia, 172
- Ł
Łuczaj Ł., 195, 196, 198, 199-200
- M
MacCannell D., 184, 185, 186
Machul-Telus B., 79
Maciejewska D., 188, 193
Main I., 151
Malczewska P., 124
Malinowski B., 80
Mansell M., 32
Markowska-Manista V., 79
Marshall G., 125, 131
Matczak A., 145
Maynard R., 37
McLeman W., 65
McLuhan M., 190, 193
Medin D.L., 199, 201
Medlik S., 175, 186
Mellar, 54
Mika N., 103, 104, 144
Minnis P.E., 200
Misiejuk D., 24
Mirga T., 75, 77
Miros K., 151
Mitas A.W., 193
Mitter W., 18, 23
Moore A.J., 46, 64, 65
Mróz L., 67, 69, 72, 80
Murzyn A., 9, 10
Muszyńska I., 13

- N
 Nabhan G., 195, 200
 Nagajowa M., 167, 169
 Nash D., 181, 182
 Nawrocki T., 137, 145
 Newerla P., 103, 115
 Nieroba Z., 197, 200
 Niewiadomska-Rudnicka M., 164
 Nijakowski L.M., 68, 79, 80
 Nikitorowicz J., 12, 13, 14, 15-16, 17, 19, 20, 23, 24, 26, 83, 84, 88, 98, 99, 100, 143, 150, 156, 165, 169
 Nocoń H., 138, 145
 Noonan P., 31
- O
 Obodyński K., 179, 185
 O'Connor Ch., 31
 Odoj G., 135, 137, 139, 140, 141, 144, 145
 Ogrodzka-Mazur E., 22, 23, 25, 100, 144
 Omelaniuk A.J., 143, 169
 Orlińska M., 100
 Ossowski S., 86, 99, 102, 115, 137, 138, 145
- P
 Paleczny T., 79
 Pankratz C., 201
 Paprocka W., 158, 163
 Parbury N., 44
 Partington G., 29, 30, 45, 46, 62, 64
 Passeron J.-C., 77
 Paszko A., 24, 79
 Pearson N., 49
 Peć A., 139, 140, 141, 144, 145
 Petrykowski P., 137-138, 145, 147, 156
 Philips J., 64
 Piaget, 56
 Pieńczak A., 25
 Pięta J., 179, 180, 181
 Pilarczyk W., 143
 Pilch T., 13, 24
 Piotrowski A., 79
 Piwocki K., 158, 159, 163
 Piwońska Z., 141, 145
 Platon, 190
- Podemski K., 172, 176, 182, 183, 184, 185, 186
 Pomykało W., 166, 169
 Popper K., 189, 191, 192, 193
 Posern-Zieliński A., 12, 24, 151, 156
 Potok A., 155
 Prochaska E., 166, 169
 Przecławski K., 174, 186
- Q
 Quillerat A.R., 40, 41
- R
 Rabczuk W., 20, 24
 Rapplej T., 68, 80
 Reinar H., 103
 Repko A., 189, 191, 193
 Repsch E., 143, 1457
 Reykowski J., 126
 Robinson G.A., 37, 38
 Robinson C., 64
 Robotycki Cz., 80, 160, 163
 Rogalewski D., 174
 Rojek Ch., 184
 Rosenberg J., 195, 200
 Ross N., 199
 Roth H.L. 39, 46
 Rusek H., 14, 24, 25, 84, 86, 99, 100
- S
 Sadowski A., 83, 84, 88, 100
 Sarr Ch., 48, 49
 Shils E., 67, 80
 Shuteworth, 117
 Sikorski W., 94, 100
 Simonides D., 83, 84, 100
 Siwiński W., 186
 Skarga B., 82
 Słomska-Nowak J., 151, 154, 155
 Sobecki M., 13, 24
 Sopot-Zembok B., 138, 145
 Spradley, 117
 Staniczek Ł., 145
 Stepp J.R., 196, 201
 Stobiecka-Rozmiarek O., 151

- Stojkovič B., 143, 145
Stoll L., 64
Stomma L., 160, 163
Strączek D., 200
Strinatti D., 188, 194
Stross B., 196, 200
Stróżowski W., 16, 24
Suchodolska J., 82, 88, 100
Surzykiewicz J., 25
Szabat A., 161, 164
Szabla M., 196, 200
Szacki J., 67, 80, 189, 194
Szczechowicz M., 196, 200
Szczepankowski B., 127, 131
Szczepański M., 67, 81, 137, 145
Szczurek A., 196, 200
Szczurek-Boruta A., 11, 13, 14, 15, 22, 23, 25, 144
Szczyrbowski J., 25, 101
Szewczuk W., 125, 131
Szewczyk B., 196, 201
Szkołut T., 194
Szkudlarek T., 16, 26, 86, 100
Sztamblewska E., 151
Szućik U., 25
Szymak U., 165
Szymański M.S., 18, 26, 94, 96, 98, 100
- Ś
Śliwerski B., 25, 90, 100
Św.Augustyn, 171
Świda-Zięba H., 96, 100
- T
Tischner J., 17, 26
Toepfer G., 27, 48
Topoła M., 116
Truganini (aka Trugernaner), 37
Trzcionka E., 162, 164
Tull D., 196, 201
- Tulusiewicz W., 140, 145
Turner J., 101
Tuner L., 181, 186
Turner N.C., 195, 201
- U
Urry J., 182, 183, 184, 186
- V
Van Dýk T., 184
Veblen T., 184
- W
Walker Kath 52
Weimann N., 151
Wescomb-Down D., 31, 32
West J., 46
Więckowski T., 161, 164
Williams M., 64
Wilkoń A., 81
Wilson E.O., 198, 201
Witkowska A., 196, 201
Witkowski L., 14, 26, 83, 100, 156
Wodzowa K., 161, 164
Wolf P., 195, 201
Wolf-Powęska A., 70, 81
- Z
Zaborowski Z., 126
Zaorska Z., 167, 169
Zarger R.K., 196, 201
Ząbkowska D., 161, 164
Zeidler W., 116, 123
Zeidler-Janiszewska A., 190, 194
Ziemilski A., 170
Zierkiewicz E., 193
- Ż
Żuraw H., 122